

معرفی کتاب

کتابداری، آرشیو و نسخه پژوهی :: گنجینه اسناد :: پاییز و زمستان 1376 - شماره 27 و 28
از 128 تا 131
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/98673>

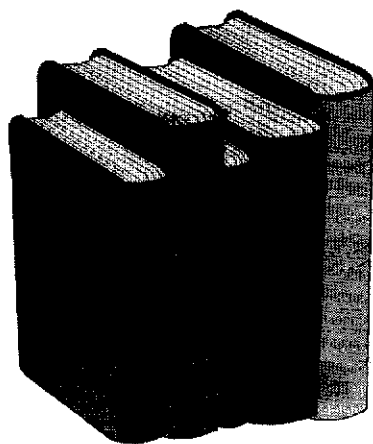
دانلود شده توسط : سارا سلطانی
تاریخ دانلود : 12/08/1395

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

معرفی کتاب

اسنادی از مشاهیر ادب معاصر ایران

گردآوری و پژوهش علی میرانصاری، تهران، انتشارات سازمان اسناد ملی ایران، ۱۳۷۶، دفتر اول، نوزده + ۶۵۸ ص، پیشگفتار، مقدمه، فهرستهای راهنما، تصاویر (عکس و اسناد)، تعداد ۳۳۰۰ جلد، قطع وزیری، جلد گالینکور، ۱۸۰۰ تومان.

اسنادی از:

مشاهیر ادب معاصر ایران

(دفتر اول)

سازمان اسناد ملی ایران
پژوهشکده اسناد

گردآوری و پژوهش
علی میرانصاری

انتشارات سازمان اسناد ملی ایران

۱۳۷۶

سازمان اسناد ملی ایران، به دنبال طرح انتشار «اسناد ادبیات معاصر ایران»، این بار به انتشار اسنادی پیرامون زندگی پنجاه تن از چهره‌های ادبی معاصر، از مشروطه تا زمان حال پرداخته است.

در واقع ادبیات معاصر ایران در یکصد سال اخیر، مشحون از تحقیقات بی‌شمار در زمینه‌های تحلیلی - نظری و ادبی - تاریخی است. لیکن وجود پژوهشهایی مستند از زندگی مشاهیر ادب ایران ضرورتی است که امروزه بیش از هر زمان دیگر رخ می‌نمایاند. در همین راستا، گردآورنده کتاب با تکیه بر اسناد، دستنوشته‌ها و نامه‌های منتشر نشده بسیاری از بزرگان ادب ایران، تلاش دارد تا ناگفته‌ها و مکتوبات مهمی از زندگی شخصی، اداری و علمی ایشان را روشن سازد؛ کسانی که همگی از پایه‌گذاران ادبیات معاصر ایران بویژه در زمینه‌های شعر، داستان، نقد، نمایشنامه، تحقیقات ادبی و روزنامه‌نگاری و... هستند؛ بزرگانی مانند: ادیب الممالک، سید اشرف‌الدین گیلانی، پروین اعتصامی، بزرگ علوی، عباس اقبال آشتیانی، امیری فیروزکوهی، ملک‌الشعرا بهار، انجوی شیرازی، ایرج میرزا، ابراهیم پورداود، محمدعلی جمالزاده، مهدی حمیدی شیرازی، علی اکبر دهخدا، غلامرضا رشید یاسمی و... این مهم با استفاده از اسناد نگهداری شده در سازمان اسناد ملی ایران، مرکز اسناد نهاد ریاست جمهوری، مدیریتهای منطقه‌ای همدان و تبریز سازمان اسناد ملی ایران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی و دیگر مراکز فرهنگی کشور، مجموعاً در چهار دفتر فراهم خواهد آمد.

دفتر اول این مجموعه که به طبع رسیده است، به سیزده تن از مشاهیر ادبی ایران اختصاص دارد. این تقسیم‌بندی براساس حروف الفبا بوده و حروف «آ»، «الف» و «ب» را دربرمی‌گیرد. به این ترتیب، «آزاد همدانی»، «ادیب السلطنه سمیعی»، «ادیب الممالک»، «اشرف‌الدین گیلانی»، «پروین

اعتصامی»، «یوسف اعتصامی»، «عباس اقبال آشتیانی»، «اسماعیل امیر خیزی»، «امیری فیروزکوهی»، «انجوی شیرازی»، «ایرج میرزا»، «ایزد گشسب» و «احمد بهار» در بخشهای سیزده گانه کتاب، مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. هر بخش نیز از ۵ قسمت: «زندگی نامه»، «آثار»، «اسناد»، «منابع تحقیق» و «نمونه اسناد» تشکیل شده است. قسمت زندگی نامه و منابع تحقیق، از اصیل‌ترین منابع و زندگی‌نامه‌های مستند و مستدل، با ذکر مشخصات کتابشناسی فراهم آمده است. همچنین در قسمت آثار، تالیفات هریک از مشاهیر، با ذکر دقیق‌ترین اطلاعات کتابشناسی، به طور مجزا معرفی گردیده است.

در قسمتهای اسناد و نمونه اسناد نیز، سندهای مربوط به ادیبان، تنظیم

و بازنویسی شده و در انتخاب تصاویر گزیده اسناد، حتی الامکان سعی گردیده تا نمونه‌ای از دستخط سرآمدان ادب معاصر، به نظر علاقه‌مندان برسد.

اسناد

احزاب سیاسی ایران

(۱۳۲۰ - ۱۳۳۰ ش)

جلد اول

به کوشش
بهروز طیرانی

انتشارات سازمان اسناد ملی ایران

۱۳۷۶

اسناد احزاب سیاسی ایران ۱۳۲۰ - ۱۳۳۰ (دو جلد)

به کوشش: بهروز طیرانی

تهران، سازمان اسناد ملی ایران (پژوهشکده اسناد)، ۱۳۷۶

حمله نیروهای متفقین به ایران، در سحرگاه سوم شهریور ۱۳۲۰ ش. رخ داد و اشغال خاک کشور ما، تحولات مهمی را در جامعه ایران رقم زد. در نخستین گام، متفقین استعفای رضاشاه را خواستار شدند و شاه قدرت - که ۱۶ سال آزگار با قدرت تمام بر کشور و ارکان مختلف آن حکمرانده بود - مجبور به کناره‌گیری شد. غیبت یکباره یگانه فردی که تمامی امور کشور را در ید قدرت خود داشت، موجب شد تا شیرازه امور از هم گسسته و جامعه، یله و رها شود.

در صحنه سیاسی، سقوط دیکتاتور، به معنی از میان رفتن سایه سیاه اختناق و استبداد و وزش نسیم آزادی در صحنه‌های مختلف محسوب می‌شد. در نخستین گام، درهای زندانها باز شد و زندانیان سیاسی از بند رستند؛ شرّ قیچی سانسور از سر مطبوعات کوتاه شد؛ قلمها بار دیگر فعال شد و مطبوعات که دیگر اجباری به مدیحه سرایی صرف نداشتند، فعالیت خود را آغاز کردند.

در چنین فضایی، مبارزان و روشنفکران جامعه، به منظور کسب حقوق غضب شده و حفظ آزادیهای بدست آمده، و با هدف رهنمونی جامعه به رشد تعالی و استقلال، به ایجاد تشکل‌های صنفی، سیاسی اقدام نمودند و بدین سان، در مدت کوتاهی تعداد زیادی حزب، انجمن، جمعیت، اتحادیه، گروه و... در کشور پا به عرصه وجود گذاشت.

این فضا تا مرداد سال ۱۳۳۲ ش. ادامه یافت و جامعه ما در یک روند دوازده ساله به تمرین دموکراسی پرداخت. فضایی که علی‌رغم پایان تاریک و سیاه آن - که با کودتای ۲۸ مرداد به پایان رسید - ثمرات درخشانی هم با خود به همراه داشت؛ از جمله ملی کردن صنعت نفت و مبارزات ضد استعماری ملت ایران که به سرمشقی برای مبارزات ضد استعماری در جهان سوم بدل گشت.

با این وجود و علی‌رغم اهمیت ویژه‌ای که این دوران از جنبه‌های مختلف و از جمله تاسیس و فعالیت احزاب و تشکلهای سیاسی، صنفی دارا می‌باشد، متأسفانه این امر کمتر مورد تحقیق و بررسیهای عمیق و همه جانبه قرار گرفته است!

این عدم رویکرد به بررسیهای عمیق از زوایای گوناگون، شاید به آن دلیل است که منابع و مآخذ این تحولات، کمتر در اختیار محققان و پژوهشگران قرار گرفته است.

بدین لحاظ، تلاش در این جهت و در اختیار گذاردن این منابع و مآخذ، اعم از اسناد، خاطرات افراد و فعالین حوادث آن دوره و... می‌تواند

در حفظ یک تجربه مهم در تاریخ سیاسی کشور، با اهمیت محسوب شود. انتشار کتاب اسناد احزاب سیاسی ایران، با این هدف و چشم‌انداز و به منظور پر کردن خلأ موجود در این زمینه، صورت گرفته است. این کتاب - که در دو جلد تنظیم شده است - اسناد نزدیک به هفتاد حزب را که در فاصله سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰ ش. در نقاط مختلف کشور تاسیس شده و به فعالیت پرداخته‌اند، گردآوری کرده است. این احزاب، اعم از احزاب با گرایشهای ناسیونالیستی، مذهبی، محافظه کار و یا کمونیستی می‌باشند که از جمله آنها می‌توان به احزابی همچون: ایران، استقلال، اراده ملی، دمکرات ایران، عدالت، میهن، زنان، میهن پرستان و... اشاره کرد.

در این کتاب، اسناد هر یک از احزاب به طور جداگانه و مجزا آورده شده است. در هر بخش، اساسنامه و مرامنامه و اسناد محرمانه و عادی، به ترتیب دسته بندی شده است. تنظیم و ترتیب اسناد از دو جنبه انجام شده است؛ نخست به لحاظ جغرافیایی، اسناد هر استان و در داخل آن، اسناد شهرهای مختلف از یکدیگر تفکیک شده است و علاوه بر آن، اسناد به لحاظ تاریخی نیز منظم و مرتب شده‌اند. لذا خواننده قادر خواهد بود زمینه شکل‌گیری، فعالیت، ایدئولوژی، مواضع و پایان کار آن حزب را در نقاط مختلف کشور، به ترتیب تاریخی پیگیری کند.

در ابتدای هر بخش و پیش از ورود به مطالعه اسناد، تاریخچه حزب مزبور توضیح داده شده است. در این شرح مختصر، پیرامون نحوه تاسیس، موسسان و فعالین حزبی، ارگانهای مطبوعاتی آن، روابط و ایدئولوژی حزب مذکور، نکاتی ذکر شده است.

در مقدمه کتاب، شرح نسبتاً مبسوطی در خصوص نحوه و دلایل شکل گیری احزاب در دهه ۱۳۲۰، نیروهای موثر در پیدایش احزاب و نقش نیروهای ملی، مذهبی وابسته به دربار و قدرتهای خارجی، نگاشته شده است.

بی تردید، امروزه که بحث احزاب در پرتو طرح «جامعه مدنی» مورد توجه آحاد جامعه و بویژه پژوهشگران و فعالان سیاسی قرار گرفته است، آشنایی با پیشینه احزاب و دلایل حیات و فعالیت و رشد و سرانجام افول آنها در ادوار قبل، می تواند کمک شایانی به شکل گیری و نهادینه شدن احزاب، به عنوان یکی از ارکان جامعه مدنی بنماید.

کرمان در آینه تاریخ

جلد اول : منتخبی از اسناد کشف حجاب در کرمان (۱۳۱۴ - ۱۳۴۸ ش.)

به کوشش مجید نیکپور.

تهران، سازمان اسناد ملی ایران، ۱۳۷۵، سی + ۱۰۲ ص، پیشگفتار، مقدمه، متن اسناد، گزیده تصاویر اسناد، مصور، وزیری، شومیز، ۳۸۰۰ ریال.

آنچه در این مجموعه می خوانیم، بخشی از سوابق تاریخی موجود در مدیریت منطقه ای جنوب شرق سازمان اسناد ملی (کرمان) است که گوشه هایی از مسئله حجاب و فرارز و فرودهای آن را از سالهای ۱۳۱۴ - ۱۳۴۸ ش. نشان می دهد.

به دنبال طرح متحدالشکل نمودن لباس مردان و وضع روحانیون؛ مهمترین طرحی که در زمان رضاخان ارائه و به اجرا گذارده شد، «قانون کشف حجاب زنان» بود که در نوع خود در تحولات و حوادث سیاسی - اجتماعی تاریخ معاصر ایران، بسیار حساس و جنجال برانگیز بود. در مقدمه کتاب آمده است: رضاخان پس از به قدرت رسیدن و پروراندن «بی حجابی زنان» در ذهن خویش، در سال ۱۳۱۳ ش. به ترکیه سفر کرد و با مشاهده اقدامات مصطفی پاشا، در جهت انجام چنین طرحی (کشف حجاب) مصمم تر گردید و شگفت این که مطبوعات به اشاره دولت وقت، این اقدام را به عنوان سند آزادی زنان و شاهکار بزرگ تاریخی، توصیف کردند.

پس برای عمومیت پیدا کردن کشف حجاب در جامعه، به دستور دولت، امر به برپایی مراسم اجباری کشف حجاب در تمام ایران گردید و متعاقباً دولت با صدور بخشنامه های شدیدالحن، کارمندان و همسرانشان را با ازرعاب، ملزم به شرکت در مراسم جشنهای مذکور کرد. ولی از آن جایی که این طرح مخالفت علنی با مذهب و فرهنگ ایران داشت، اجرای آن براحتی امکان پذیر نبود و تبلیغات و ایجاد وحشت نیز، نتوانست کشف حجاب را در تمام جامعه تعمیم دهد و مخالفت های شدیدی علیه کشف حجاب در تمام ایران آغاز شد. مردم به حمایت از روحانیون، در خراسان تظاهراتی علیه رفع حجاب برپا کردند؛ شیخ محمد تقی باقی در قم به این عمل اعتراض کرد و سرانجام به عراق تبعید گردید؛ حاج شیخ عبدالکریم

جائری یزدی از شدت ناراحتی و غصه بیمار گشت و یک سال بعد، با همان بیماری از دنیا رفت.

هرچند عامل خشونت و شدت عمل توانست تاحدی مخالفت های علنی را خاموش نماید، اما اعتراض های غیرعلنی مردم آغاز شده بود و هر روز انسجام بیشتری می گرفت. یکی از مهمترین راه های این مبارزه، عدم حضور زنان در جامعه بود، و در واقع برعکس پیش بینی طراحان کشف حجاب - که معتقد بودند با اجرای طرح کشف حجاب، نیمه دیگر جمعیت ایران، زندگانی نوین را از سر می گیرند - در عمل اکثریت زنان، خود را در خانه منزوی ساختند.

اسناد موجود در این کتاب، نشانگر این واقعیت است که زنان مسلمان استان کرمان نیز از همان ابتدای مسئله کشف حجاب، دوشادوش سایر زنان ایرانی، مخالفت خود را عملاً نشان داده و ستیز آنان با این اندیشه غرب گرایانه، به جایی رسید که استاندار وقت کرمان، طی بخشنامه ای اعلام داشت:

«با اینکه مدتی است که قانون کشف حجاب به موقع اجرا گذارده شده، معیناً اغلب مشاهده می شود که بعضی خانمها در مجامع و مجالس با چادر شرکت می کنند. چون این عمل مغایر مفاهیم انقلاب بزرگ ایران است، از شرکت خانمها با چادر در مجامع بالاخص مجالس رسمی، جلوگیری به عمل آید.»

در جوار اصالت و نجابت زنان کرمانی، نقش بزرگان، علما و روحانیت آگاه کرمان، بسیار موثر و حیاتی بود و در همان سالهاست که استاندار کرمان از مرحوم آیت الله حاج میرزا محمدرضا مجتهد (احمدی) می خواهد که از

قانون کشف حجاب حمایت کند و او در جواب می‌گوید: «خیال می‌کنید برای این دو مثقال خونی که در رگهای من جاری است، حکم خدا را زیر پا می‌گذارم!»

و همچنین عالم ربانی آیت‌الله سیدعلی موسوی، پس از انتشار کتاب «وجوب حجاب» در آن زمان، بناچار در قریه عبدال آباد زرنند منزوی می‌شود.

با این وصف، کتاب حاضر، سند افتخار آمیز و معتبری است برای مردم استان کرمان که تمامی سختی‌ها را به جان خریدند و همچون صخره‌ای سببر، مصائب روزگار را به سخره گرفتند و دست از ایمان و عقیده مذهبی خود برنداشتند!

از این رو، مدیریت منطقه کرمان سازمان اسناد ملی ایران، نخستین گام را در تحقیق، تدوین و انتشار اسناد مربوط به کشف حجاب برداشته و چنانچه مردم فرهیخته و فرهنگ دوست کرمان، اسناد تازه‌ای به سازمان اسناد ملی ایران ارائه نمایند، هم بر کمال و غنای این مجموعه خواهند افزود و هم در چابهای بعدی مورد استفاده و استناد قرار داده خواهد شد.

نسب‌نامه

شاخه‌ای از طباطبایی‌های تبریز

سید جمال توابی طباطبایی، ۵۱ + ۴۱۷ ص، مصور، چاپ اول، ۱۳۷۶، تبریز، ۲۵۰۰ تومان.

تشخیص و تایید آن، برای خانواده و افراد اجتماع آنان، مسایل و چارچوبهای خاصی را شکل می‌داد، بررسی آن بسیار قابل توجه است. در این میان هریک از سادات، «شجره‌نامه» ای دارند که مصدق نسل ایشان است.

در این کتاب، به بررسی شجره‌های خانوادگی سادات طباطبایی تبریز - که از مهمترین خاندانهای سادات می‌باشند - پرداخته شده است. مولف در این کتاب، با مراجعه به منابع معتبر و شواهد و اسناد متعدد، استناد انسابی این خانواده را مشخص نموده و شیوه‌های خاصی در ترسیم و معرفی شجره‌های مختلف به کار برده و با ارائه مطالب تکمیل کننده و فهارس و اعلام، دریافت اطلاعات و بهره‌برداری از آنها را تسهیل ساخته است. تصاویر اسناد و عکسهای تاریخی این خاندان و فهرست‌واره مهرها، از ویژگیهای کتاب است. در این کتاب، علاوه بر آوردن تصویر اصلی اسناد، توضیحات و شرحهای مفیدی بر اسناد نوشته شده است.

نسب‌نامه نویسی، یکی از شاخه‌های تاریخ نگاری است که در شناخت زوایای مختلف تاریخ، مورد استفاده فراوان قرار می‌گیرد. اساساً در تاریخ نویسی تاریخ ایران، بررسی زندگی و احوال شخصی رجال و خاندانهای حکومتگر، به دلیل ساختار ایلیاتی جامعه ایرانی و وابستگی خانوادگی و ایلیاتی این افراد، دارای جایگاه خاصی است. تکیه بر مطالعات تبارشناسی و پژوهشهای نسب‌نامه نویسی، سودمندیهای ویژه‌ای دارد. چه سلسله انساب، تنها نشان دهنده پیوستگی تبار خانوادگی نسلها نیست، بلکه نمایانگر نحوه انتقال بینش و فرهنگ... خانواده‌های مهم مذهبی و سیاسی می‌باشد و اصولاً اطلاع از خاستگاه فرهنگی - خانوادگی رجال سیاسی و مذهبی، همچنین نوع و میزان ارتباطات فامیلی و تاثیر آن بر مسایل سیاسی و مذهبی؛ در تحقیق تاریخی شایان توجه است.

نسب‌نامه نویسی و بررسی سلسله انساب، در حوزه تحقیقات دینی و مسایل مذهبی نیز جایگاه خاصی دارد و از آن رو که سلسله سادات و